

U dobu ubrzane modernizacije i kompjuterizacije ne možemo se pohvaliti da smo sačuvali većinu tradicionalnih obeležja po kojima smo vekovima bili prepoznatljivi. Međutim, jedno od karakterističnih obeležja naših krajeva još uvek, čini se, prkosi zubu vremena. Skoro svaka starosedelačka banatska familija, pored svog formalnog prezimena, baštini i nadimak - špicname.

Rec "špicname" (nem. spitzname) u prevodu sa nemačkog jezika znači nadimak, tako da i ovaj izraz zauzima mesto među mnogobrojnim germanizmima koji su se odomaćili u oblastima koje su ranije pripadale Austrougarskoj.

Ono što je takođe bitno napomenuti, jeste da su porodični nadimci bili najčešći znak raspoznavanja među stanovništvom. Naime, ukoliko je određena familija bila brojna i razdeljena, a članovi su imali ista prezimena, u lokalnoj sredini su ih jedino razlikovali prema nadimku koji nosi glava kuće. Iz toga možemo izvesti zaključak da su špicnamenici nastali od zanimanja, mesta porekla, osobina, ili nekih drugih odrednica po kojima je narod karakterisao naše pretke u mestima gde su oni živeli.

Etnolog J. Erdeljanović o uzrocima nastanka porodičnih nadimaka kaže; "U nesumnjivoj potrebi da se u istom rodu što jasnije razlikuju manji ogranci, a zatim i pojedina lica. Često je mnogo podesnije nekog obeležiti karakterističnim nadimkom koji obeležava neku istaknutu osobinu, nego prezime, koje nije dovoljno karakteristično, nego je sasvim obično (Jovanović, Petrović i sl.), ili je suviše dugačko, ili nepodesno, teško se izgovara i sl. A zgodan nadimak, koji je dat pojedincu posle se kao vrlo podesna oznaka prenosi i na njegove potomke".

Pre oko četiri godine objavljena je publikacija pod imenom "Čiji si?", autorke Gordane Jovanov, a u izdanju Istorijskog arhiva u Pančevu. Ova veoma interesantna studija se može smatrati svojevrsnim registrom porodičnih nadimaka južnog Banata i jedna je od retkih knjiga koje se bave ovom temom. U knjizi je posebni akcenat stavljen na špicnamenice u Samošu i okolnim mestima, kraju iz kog autorka potiče, tako da su porodični nadimci Pančeva i okoline zastupljeni u manjoj meri.

U Starčevu je špicname, kao i u ostalim mestima, oduvek postojalo kao familijarno obeležje, pa su mnogi porodični nadimci i danas sačuvani. U Gornjem kraju, delu naseljenom isključivo Hrvatima i Nemcima, nije svaka porodica imala špicname. Kod Nemaca je jedno od retkih nadimaka bilo Olajxija i pripadalo je porodici Miler, a potiče od pretka koji se bavio proizvodnjom ulja (lok. olaj). Ostali nadimci su kod Nemaca bili samo rezultat pogrešnog izgovora prezimena od strane srpskog i hrvatskog stanovništva, pa su tako članovi porodice Moravek bili Morvekovci, Kanape - Kanapekovi, Balog - Balokovi i sl. Pogrešna interpretacija prezimena česta je i kod Hrvata, npr. Mihajlić - Mijelić, Majetić - Majtić, Žeravica - Žeravčevići, Herza - Ržini. Hrvati su nadimke davali i po prizećenju (prelasku muža u ženu kuću), ili usled preseljenja neke porodice u kuću druge, npr. Blazović - Jospović, Gerdić - Mandušić, Brozina - Pilarovi, Butorčevići, Ivanković - Čošić

(nastaviće se)

, Petrovic - Bakaric, Stana - Mikic i sl. Postoji i špicname nastalo po mestu porekla, a glasi Krašovanovi (Krašova je grad u rumunskom Banatu), nosi ga porodica Stana. Međutim, i u Gornjem kraju je preovladalo uobicajno davanje nadimaka, dakle, prema zanimanju, ili nekom karakteristiknom obeležju; Grgic - Brkini, Radocaj - Zoljar, Bujanovic - Kovacevi, Pavlovic - Gogini, Ivankovic - Štrokini, Pihajlic - Degišini, Blaženic - Majkini, Bogovic - Mikini, Rajkovic - Šimini, itd. U delu Starceva od davnina naseljenom Srbima - Donjem kraju, gotovo svaka porodica je imala svoje špicname. Familija Đurišić, kao najbrojnija, ima i najviše nadimaka; Ackov, Pušini, Đukini, Sergijini, Guskini, Bitini, Bardak, Bogoljubov, Bogosavljev, Kakini, Krecini idr. I ovde postoje podele špicnameta prema nadimcima, zanimanjima, mestu porekla i sl. Prema zanimanju se mogu navesti sledeca; Tutorovi, Štrikerovi - Milicev, Farbarovi - Grubetic, Svircevi - Petrov, Baštovanovi - Obradov, Subašini (od izraza subaša, što znaci poljocuvar) - Kalenderac... Prema mestu porekla je nastalo špicname Ševarlija (Ševarlije - selo u Bosni), a pripada porodici Petrovic. Veliki broj porodicnih nadimaka u Donjem kraju je nastao usled licnog nadimka nekog od predaka; Krnjini, Baganarovi, Bušovi - Škulic, Joldini - Kalenderac, Makrenini - Đordev, Žmirini - Miletic, Pecikozini - Dimitric, Kojin - Velickov, Beložikanovi - Stojadinov, Curkini - Obradov, Kruškini - Živanov, Ristini, Kurjakovi, Skelini - Stojanov, Bacini - Jakovljevi, Mackonj - Stefanov, Bubekini - Burjanovic... Slede nadimci najverovatnije nastali po prizecenju, ili prelasku u drugu kucu; Kašikic - Grubetic, Nenic - Filipov, Ivaniš - Babic, Pavlovic - Jankov, Bulkic - Angelin. Ima i špicnameta koji se ne mogu svrstati ni u jednu od gore naznacenih grupa; Baba Jokini - Milutinov, Grudovski - Živanovic i sl.

Moguće je da su neke porodice izostavljene iz spiska, a možda se negde omakla i greška. Spiskovi su bazirani na etnološkoj građi i pripovedanju starih Starcevaca. Svakako, istorijsko i tradicijsko blago Starceva je na ovaj način sačuvano i ostavljeno generacijama u naslede.

Da se tradicionalne vrednosti mogu očuvati vekovima, svedoci nam špicname koje i danas postoji kao obeležje banatskog stanovništva. Stari obicaji i naslede iz prošlosti nije nešto što nestaje samo od sebe, već smo mi ti koji smo dužni da ne dozvolimo njihovo zapostavljanje i zaborav.